ZESZYTY NAUKOWE POLITECHNIKI ŚLĄSKIEJ 1973

Seria: JĘZYKI OBCE, z. 2 Nr kol. 373

Norbert Kosmala

RODZAJE KONWERSACJI I JEJ ZNACZENIE W PROCESIE NAUCZANIA JĘZYKA OBCEGO

Streszczenie. Nauka języków obcych w XX wieku, wobec znacznego rozwoju licznych gałęzi nauki i techniki, jest bardzo potrzebna. Osobiste kontakty fachowców różnych dziedzin technicznych stają się niezbędne. Aby je umożliwić, należy rozwijać umiejętności władania obcymi językami lub stwarzać je za pomocą nauki języków. Metodyka nauczania języków obcych przypisuje konwersacji duże znaczenie, gdyż tworzy ona podstawę do dokładnego opanowania języka. Rozróżnia się 6 typów konwersacyjnych, począwszy od pytania, odpowiedzi, informacji do sprzeczki-dyskusji włącznie. W artykule przedstawiono krótko właściwości każdego typu i przytoczono materiał gramatyczny za pomocą wielu przykładów. W dużym zarysie przedstawiono proces nauczania języka niemieckiego, który można wzbogacić treściowo za pomocą dalszych przykładów. Konwersacja stanowi podstawę do opanowania języka i do należytego posługiwania się nim.

Wiek XX sprzyja rozwojowi lingwistyki. Ogromny postęp techniki sprawia, że osobiste kontakty ludzi wielu krajów stały się niezbędne. Język dzięki swej komunikatywności stanowi podstawę wzajemnego porozumiewania się poszczególnych osób i narodów. Warunkiem realizacji tej podstawowej cechy języka jest czynne jego opanowanie, innymi słowy, zdobycie umiejętności konwersacyjnych. Osiąga się to poprzez znajomość alfabetu, np. w niektórych językach słowiańskich, fonetyki, słownictwa oraz przez poznanie zjawisk gramatycznych właściwych danemu językowi.

Nasuwa się teraz pytanie: kiedy właściwie można mówić o całkowitym opanowaniu języka? Następuje to wtedy, gdy uczący się wykazują zdolność zastosowania języka obcego jako środka porozumiewawczego. Osiągnięcie tego wyznaczonego celu jest poprzedzane intensywną pracą w zespole oraz ćwiczeniami językowymi o charakterze samokształceniowym. Takim podstawowym ćwiczeniem językowym jest konwersacja, którą wprowadza się już w pierwszym etapie nauczania języka obcego. Metodyka nauczania języków obcych, opierając się na badaniach językowych (osiągnięcia językoznawstwa w zakresie badań nad specyfiką wypowiedzi: dialog - monolog, kompleksowość struktury tekstowej, powiązanie sytuacyjne oraz ciągłość), wyróżnia 6 typów konwersacyjnych:

1) Anfrage - Antwort - Auskunft
   pytanie - odpowiedź - informacja
   Einzelinformation - informacja pojedyncza;
2) Situationsgesprach - rozmowa sytuacyjna;

3) Bericht-Sachbeschreibung - sprawozdanie - opis przedmiotów, rzeczy;
4) Erzählung-Erlebnisdarstellung - opowiadanie - opis wydarzeń;
5) Gesellschaftsgespräch-Erlebnisaustausch - rozmowa towarzyska, rozmowa dotycząca wzajemnych przeżyć;
6) Diskussion-Streitgespräch - dyskusja - sprzeczka.

Przedstawiam kolejno poszczególne typy konwersacyjne omawiając ich znaczenie dla procesu nauczania. Nakreśliłem ogólny rozwój konwersacji obejmujący początkową fazę nauczania języka niemieckiego do rozmów dialogowych włącznie. U jego podstaw leży materiał gramatyczny zawarty w poszczególnych przykładach. Jest on dostosowany do nich, stanowi więc pewnego rodzaju przykład do opracowywania mniej lub więcej podobnych wzorców przeznaczonych do ćwiczeń językowych. Wybór zagadnienia gramatycznego nie musi się ograniczyć do jednego w danym przykładzie, ale może zawierać większą ilość, np. odmiana rzeczowników i zaimków osobowych.

Omawiając poszczególne typy konwersacyjne, starałem się przedstawić kolejne etapy rozwoju konwersacji. Tu należy uwzględnić trafny wybór przykładów materiału gramatycznego dokonanego przez lektora oraz środków pomocniczych jak obrazy, filmy, odnoszące się do tematyki lekcyjnej.

I typ konwersacyjny

Lektor, rozpoczynający naukę języka niemieckiego, zapoznaje studentów z całokształtem materiału nauczania. Objaśnia najpierw alfabet, potem przeprowadza ćwiczenia fonetyczne i w dalszej kolejności wymienia nazwy przedmiotów znajdujących się w sali wykładowej. Lektor wskazując przedmiot, wymawia wolno i wzorowo jego nazwę.

Przykład: Die Bank, das Fenster, der Tisch itp. Student powtarza te wyrazy, starając się naśladować wymowę uczącego, następnie powtarza ten wyraz grupa studentów, potem cały zespół. Student, powtarzając wymienione wyrazy, mówi w języku obcym. Uczący podaje stopniowo wiadomości językowe, zasób wiedzy zaczyna się rozszerzać. Lektor skłania już studentów do stawiania pytań i udzielania odpowiedzi. W wypowiedziach tych student przy pomocy lektora łączy wyrazy poprzednio poznane w jedną całość tworząc po raz pierwszy proste zdanie. Zawiera ono oprócz nazw przedmiotów czasownik posiłkowy "sein". Lektor wskazuje przedmiot i stawia zarazem pytanie.

Przykład. Lektor: Was ist das?
Student: Das ist ein Tisch, das ist eine Bank, das ist ein Fenster.

Odpowiedzi są powtarzane wielokrotnie według poprzednio przedstawionego sposobu. W trakcie dalszej nauki studenci określają położenie rzeczy lub osoby. Występują wyrazy nowo wprowadzone jak: hier, dort, oben, unten, vorn, hinten itp.

Przykład. Lektor: Wo ist die Tafel, das Buch, der Füller.
Student: Die Tafel ist dort, das Buch ist vorn, der Füller ist hier.

Studenci ćwiczą poprawne tworzenie zdań pytających i orzekających, łącząc je z poprzednio poznanym wzorcem.

Przykład: Was ist das? Das ist ein Heft.
Wo ist das Heft? Das Heft ist hier.

Dalszym etapem pracy pedagogicznej nad rozwojem konwersacji jest wprowadzenie słownictwa określającego cechy i właściwości osób lub rzeczy. Uwzględniamy wyrazy określające rozmiary, kolory i właściwości.

Przykład. Lektor: Wie ist das Katheder?
Student: Das Katheder ist lang, schmal und hoch.
Lektor: Wie ist die Tafel?
Student: Die Tafel ist grün, braun und schwarz.
Lektor: Wie ist der Schüler?
Student: Der Schüler ist gut, fleissig und ehrlich.

Teraz następują ćwiczenia wdrażające, polegające na utrwaleniu tego typu zdań oraz na powtórzeniu poprzednich wzorców zdań. Studenci łączą poznane wzorce, uzyskując większą ilość zdań pytających i orzekających.

Przykład: 1) Was ist das? Das ist ein Bleistift.
2) Wo ist der Bleistift? Der Bleistift ist dort.
3) Wie ist der Bleistift? Der Bleistift ist klein.

W ćwiczeniach tych zastosowano metodę heurezy, która nakłaniając uczących się do częstego stawiania pytań i udzielania odpowiedzi w języku obcym, przyczynia się do rozwoju umiejętności władania danym językiem obcym. Lektor kieruje konwersacją, zwraca uwagę na poprawność językową odpowiedzi oraz na prawidłową intonację, akcentowanie i wymowę wyrazów i zdań. Uczący stosuje jako środek pomocniczy magnetofon. Taśma magnetofonowa stanowi niezmienny wzorzec poprawnej wymowy w przeciwieństwie do głosu lektora, który w dużej mierze jest zależny od jego własnego samopoczucia. Zasób umiejętności językowych studentów stale wzrasta. Studenci zaznajamiają się z zasadami negacji oraz z odmianą czasowników. Najczęściej stosowanymi czasownikami są wyrazy powszechnego użytku jak: gehen, stehen, springen, eilen, liegen, machen, schreiben itp. Uczący się podczas ćwiczeń językowych opisują własne czynności, czynności kolegów i lektora.

Przykład. Pytanie: Lerne ich gut?
Odpowiedź: Ja, ich lerne gut. Nein, ich lerne nicht gut.
Pytanie: Schreibst du schön?
Odpowiedź: Ja, ich schreibe schön. Nein, ich schreibe nicht schön.
Pytanie: Steht er hier?
Odpowiedź: Ja, er steht hier. Nein, er steht nicht hier.
Pytanie: Springt ihr hoch?
Odpowiedź: Ja, wir springen hoch. Nein, wir springen nicht hoch.
Pytanie: Liegen sie lange?
Odpowiedź: Ja, sie liegen lange. Nein, sie liegen nicht lange.

Przytoczone dotychczas zdania są krótkie, obejmują tylko podstawowe części, takie jak podmiot, orzeczenie oraz niektóre wyrazy określające. Konwersacja jednak wymaga znacznej rozbudowy zdania. W tym celu uczący wprowadza odmianę rzeczowników słabych i mocnych, zaimków osobowych oraz przyimka z celownikiem i biernikiem. Do stosowania celownika, rzeczowników wymagana jest znajomość czasowników tego typu jak: geben, helfen, nehmen. Posiadają one nieregularną odmianę polegającą na zmianie samogłoski rdzennej w liczbie pojedynczej. Stosowanie ich, naturalnie, nie odbywa się bez pewnych trudności.

Przykład I: Wem hilfst du?
Ich helfe dem Freund.
Wem nimmt er das Heft?
Er nimmt dem Kind das Heft.
Wem gebt ihr die Mappe?
Wir geben der Studentin die Mappe.

Przykład II: Lektor: Wo lernst du?
Student: Ich lerne in dem Hörsaal.
Lektor: Wo schreibt er?
Student: Er schreibt in dem Heft.
Lektor: Wo steht ihr?
Student: Wir stehen vor der Klasse.
Lektor: Wo eilen sie?
Student: Sie eilen auf der Strasse.

Dla uniknięcia wielokrotnego stosowania rzeczownika zastępuje się go zaimkiem osobowym.

Przykład: a) Wem hilfst du?
Ich helfe dem Vater, der Mutter, dem Kind.
Ich helfe ihm, ihr, ihm.
Wem nimmt er das Heft?
Er nimmt mir, dir, uns, euch, ihnen das Heft.

b) Was liest du?
Ich lese einen Roman (ihn).
Wen sieht er?
Er sieht die Kollegin (sie).
Was macht ihr?
Wir machen die Aufgabe (sie).
Wen sehe ich?
Ich sehe das Fräulein (es).

Przykład przyimka z biernikiem.
Lektor: Wohin geht die Mutter?
Student: Die Mutter geht in den Laden.
Lektor: Wohin eilt der Schüler?
Student: Der Schüler eilt in die Schule.
Lektor: Wohin springt er?
Student: Er springt in das Wasser.

Poznane dotychczas zasady gramatyczne wraz z wzorcami zdaniowymi i odpowiednim zasobem słownictwa stanowią bazę wyjściową do dalszego rozwoju konwersacji. Umożliwiają one uczniom przejście do czytanek podręcznikowych, przedstawiających sytuacje językowe w zwartej całości na podstawie zdarzeń z życia codziennego, np. rozmowy związane z pobytem w restauracji, w sklepie, przy kasie, u fryzjera. Rozmowy takie są ściśle związane sytuacyjnie z osobą i z otoczeniem. Obejmuje je następny typ konwersacyjny, mianowicie rozmowy sytuacyjne.

II typ konwersacyjny

Rozmowy sytuacyjne różnią się od informacji pojedynczej tym, że są związane z pewną sytuacją. Przebiegają one z reguły szablonowo, więc są zjawiskiem powtarzających się szablonów, które można dopasować do wielu sytuacji językowych. Stanowią one odpowiedni środek powiązania różnych wiadomości. Zasadniczym celem nauczania języków obcych jest opanowanie przez studentów szablonów informacyjnych. Dla zilustrowania szablonów przytaczam rozmowy odbywające się zazwyczaj w sklepie i w restauracji. Poniższy przykład zawiera 6 zdań względnie zwrotów do siebie podobnych lub identycznych. Oznaczone zostały one literami alfabetu dla łatwiejszego ich odróżnienia i porównania. Zdania te tworzą schemat możliwy do zastosowania również w innych rozmowach sytuacyjnych. Ogólny stopien trudności tych rozmów jest większy od stopnia trudności ćwiczeń określających. Dlatego nie należy w nich dążyć do zastosowania obszernego słownictwa, gdyż stanowiłoby ono na tym etapie nauczania nadmierny balast umysłowy.

W poniżej przedstawionej rozmowie sytuacyjnej zastosowano zaimki wskazujące, pytające i nieokreślone. Mają one na celu ściślejsze określenie danej rzeczy celem wykluczenia pomyłki. Lektor stosuje coraz częściej zaimek pytający welcher spodziewając się dokładnej odpowiedzi, np.:

Welcher Student lernt gut?

Der, dieser, jener, solcher Student lernt gut.

Rozmowa w sklepie

A Verkäuferin: Was wünschen Sie, bitte?
B Kundin: Ich bitte um ein Kleid.
Verkäuferin: Wählen Sie, wünschen Sie diese Kleider?
Kundin: Diese gefallen mir nicht besonders.
C Verkäuferin: Jene dort sind schöner.
Kundin: Welches Kleid raten Sie mir zu?
Verkäuferin: Dieses bitte.
Kundin: Wirklich, das Kleid ist schön, wieviel kostet es?
D Verkäuferin: Es kostet 60 MDM.
E Kundin: Es ist modern, nicht wahr?
Verkäuferin: Natürlich, jedes Kleid ist modern und preiswert.
Kundin: Ich nehme das Kleid.

Verkäuferin: Danke, die Kasse ist rechts, hier den Kassenzettel, bitte.
F Kundin: Danke, auf Wiedersehen.

Rozmowa w restauracji

Kellner: Guten Tag, dieser Tisch ist frei.
Gast: Danke.
A Kellner: Hier ist die Speisekarte, was wünschen Sie, bitte?
Gast: Sind hier alle Speisen frisch und schmackhaft?
Kellner: Ja, natürlich, sie sind nicht teuer.
B Gast: Ich bitte also um solches Mittagessen, natürlich, zuerst Suppe, dann Kartoffeln und Fleisch und Gemüse.
Kellner: Ich bringe dieses bestellte Mittagessen sogleich. Welche Nachspeise wünschen Sie?
Gast: Speiseeis mit Sahne.
Kellner: So jetzt ist alles auf dem Tisch, guten Appetit.
Gast: Danke. Ja dieses Mittagessen schmeckt wirklich gut.
C Gast: Herr Ober, ich bitte um die Rechnung.
D Kellner: Hier ist sie, bitte, alles kostet 15 MDM.
E Gast: Danke, hier das Geld, bitte.
Kellner: Danke herzlich, auf Wiedersehen.

III typ konwersacyjny

Rozmowa sytuacyjna łączy się tematycznie z opisem przedmiotów otaczających rozmówców. Opisy przedmiotów, czynności, objaśnienie stanu rzeczy tworzą podtypy trzeciego typu konwersacyjnego. Omawiając zagadnienie opisów należy zaznaczyć, że każdy opis powinien spełnić pewną określoną funkcję. Ma on tylko wówczas sens, jeśli go można praktycznie zastosować. Opis mieszkania ma duże znaczenie dla osób pragnących urządzić swoje mieszkanie w ten, a nie w inny sposób. Opis stanowi realne urzeczywistnienie planów i dążeń pewnych osób w teraźniejszości lub w przyszłości. Osoby wyrażające zachwyt, uznanie lub niezadowolenie z rzeczy ich otaczających, ustosunkowują się do ich właściwości. Określają kolory, kształty, cechy przedmiotów negatywnie lub pozytywnie. W tym celu stosuje lektor odmianę przymiotników mocnych i słabych. Dla podkreślenia właściwości przedmiotów względem innych wprowadza on regularne i nieregularne stopniowanie przymiotników i przysłówków. Uczucie zachwytu dla pewnych rzeczy jest często połączone z chęcią ich nabycia. Naturalnie, jest to związane, jakże często w życiu, z pewnymi trudnościami zarówno natury finansowej jak i ogólnej. Realizację przesuwa się wtedy w bliższą lub w dalszą przyszłość. W opisach występuje wówczas czas przyszły. Opisy czynności wymagają już znajomości znacznej ilości czasowników, więc studenci zapoznają się z ich rodzajami, jak czasowniki złożone rozdzielne i nierozdzielne. Często opisy zawierają również wyrazy świadczące o stosunku własnościowym do rzeczy i

osób. W odnośnych zdaniach występują zaimki dzierżawcze. Ich cechą charakterystyczną jest prostota i naturalność, co z kolei powoduje ich stosunkowo dużą popularność. Dla przykładu przedstawiam opis mieszkania i opis czynności studenta.

Przykład: opis mieszkania

Erika, ich werde in Kürze eine schöne Wohnung bekommen. Freust du dich, Karin? Natürlich. Sie wird drei Zimmer mit Küche und Bad haben. Ich bin sicher, dass sie mir gefallen wird. Karin, erzähle, bitte, wie du sie einrichten wirst. Morgen werde ich in der Stadt moderne Gardinen kaufen. Für die Küche brauche ich weisse, für das Schlafzimmer helle und freundliche. Ich denke, Erika, ein grüner Stoff wird dir besser als der graue gefallen, kaufe ihn, bitte. Ja, das werde ich tun. Die grösste Freude aber wird mir das Badezimmer bereiten. Über das Waschbecken werde ich einen modernen Spiegel aufhängen. Ich lege die Wände noch mit Kacheln aus und dann wird man sich nach Lust und Liebe waschen, putzen und baden. Für das Vorzimmer kaufe ich nächste Woche einen Läufer und schliesslich eine Garderobe. Erzähle nun, Karin, wie du deine Wohnung einrichten wirst. Einwenig anders, Hans wird einen Teetisch ins Wohnzimmer stellen. Für die Küche plane ich den modernsten Gasofen und einen grösseren Kühlschrank. Nun aber verabschiede ich mich, denn ich mache noch einige Besorgungen.

Przykład: opis czynności

Jeden Tag besucht mein Freund Herbert die Hochschule. Er steht früh auf und beginnt seine Toilette. Dann fruhstückt er und verlasst sein Zimmer. Ich erwarte ihn an der Haltestelle. Die Strassenbahn kommt und unsere Kollegen steigen achtsam ein. Der Schaffner gibt das Zeichen zur Abfahrt. Einige Fahrgäste bezahlen zuerst den Fahrschein, dann gehen sie in das Wageninnere herein. Manche Studenten lesen ihre Notizen und denken nach. Oft bieten sie älteren Leuten ihre Plätze an, denn sie sind höflich. Nach einiger Zeit hält die Strassenbahn, sie steigen aus und gehen zur Vorlesung in die Hochschule.

IV typ konwersacyjny

Opowiadanie stanowi często stosowany rodzaj monologiczno-konwersacyjny. Doskonałym materiałem opowiadaniowo-monologicznym są sprawozdania, wywiady, reportaże przedstawiające współczesność i przeszłość. Opowiadania takie znajdują się w podręcznikach szkolnych. Stanowią one doskonały materiał ćwiczeniowy dla celów naukowych. Przyczyniają się do wyrabiania nawyku poprawnego i logicznego tworzenia opowiadań o różnych wydarzeniach i o własnych przeżyciach.

Zagadnienie gramatyczne przytaczanego fragmentu jest odmianą czasowników słabych i mocnych, rozdzielnych i nierozdzielnych czasu przeszłego niedokonanego i dokonanego. W toku lekcyjnym należy zwracać uwagę na sposób tworzenia imiesłowu czasu przeszłego zarówno czasowników mocnych, jak i słabych. Ważnym zagadnieniem jest łączenie ich z czasownikami posiłkowymi

haben lub sein zarówno w zdaniu głównym, jak i pobocznym. Przysłowiowa niemiecka skłonność do tworzenia długich zdań może być przyczyną jego zapomnienia lub złego umieszczenia w zdaniu. Zaznaczam, że w przytoczonym reportażu znajdują się między I częścią imiesłowu i II częścią orzeczenia od 5-7 wyrazów, chociaż zdania nie są zanadto rozwinięte i to ze względu na niezaawansowany etap nauczania.

Przykład: I czasowniki słabe

Präsens: Ich zerstöre.
Imperfekt: Ich zerstörte.
Perfekt: Ich habe zerstört.
Der zweite Weltkrieg hat diese schöne und ansehnliche Stadt zerstört.

Przykład: II czasowniki mocne

Präsens: Ich nehme teil.
Imperfekt: Ich nahm teil.
Perfekt: Ich habe teilgenommen.
Er hat an internationalen Wettbewerben teilgenommen.
Präsens: Ich komme.
Imperfekt: Ich kam.
Perfekt: Ich bin gekommen.
Hideo ist eines Tages nach Berlin gekommen.

Często ćwiczenia językowe zawierające tę odmianę czasowników przyczyniają się do przezwyciężenia przedstawionych trudności po dokładnym przyswojeniu właściwości tej odmiany.

Przykład:[1] fragment reportażu pt. "Ein Japaner in Berlin".

Viele Turisten des Auslandes besuchten oft die DDR und ihre Hauptstadt Berlin. Sie besitzt viele Sehenswürdigkeiten zum Beispiel. Das Brandenburger Tor, den Fernsehturm, den Alexanderplatz, die Staatsoper und viele Museen. Der zweite Weltkrieg zerstörte die schöne und ansehnliche Stadt. Die Bürger Berlins und der DDR bauten ihre Hauptstadt wieder auf. Berlins Kulturleben erreichte ein ansehnliches Niveau. Vor einiger Zeit hat sich das berliner Balettleben um ein Talent bereichert. Hideo Fukawaga, ein japanischer Tänzer, stammt aus der japanischen Stadt Nagoja. Oft nahm er an internationalen Wettbewerben teil, so dass er bereits viele Auszeichnungen erhielt. Hideo kam eines Tages nach Berlin und hat einen Vertrag zwecks künstlerischer Tätigkeit unterschrieben. In vielen Rollen hat er sich bereits dem Publikum vorgestellt. Überall wurde er begeistert empfangen, weil sein Können und künstlerisches Wesen Anerkennung fand. Deshalb war man mit seinen Leistungen sehr zufrieden. Hideo ist nun glücklich so eine schöne neue Heimat zu besitzen.

[1] Czasopismo "Zeit im Bild" - 1972.

W miarę rozszerzania wiadomości językowych oraz rozszerzania zainteresowań studentów następuje przekształcenie monologicznych typów konwersacyjnych. Słuchacze wykazują coraz to większe tendencje do usamodzielnienia swych wypowiedzi. Lektor tworzy wyrazy kluczowe obejmujące określony temat. Na ich podstawie powstają poszczególne zdania, które po połączeniu tworzą samodzielne opowiadanie. Ten sposób tworzenia zdań, zwany "Leitworthilfe", stanowi doskonały wzorzec ćwiczeniowy do poprawnego tworzenia opowiadań.

Przykład. Wyrazy kluczowe dotyczące podróży: 1) Bahnhof, 2) Schalter, 3) Fahrkarte, 4) zahlen, 5) Schnellzug, 6) Fahrplan, 7) Bahnsteig, 8) einsteigen, 9) abfahren. Z wyżej podanych wyrazów powstałoby w przybliżeniu następujące opowiadanie w czasie teraźniejszym i przeszłym niedokonanym.

Przykład. Ich gehe, ging zum Bahnhof. Am Schalter kaufe, kaufte ich eine Fahrkarte für den Schnellzug nach Berlin. Ich zahle, zahlte 10 MDM. Dann schaue, schaute ich noch schnell auf den Fahrplan. Ich gehe, ging auf den Bahnsteig. Der Zug steht, stand schon und viele Schüler steigen, stiegen ein. Dann fährt, fuhr der Schnellzug ab.

V typ konwersacyjny

W rozmowie towarzyskiej biorą udział co najmniej dwie osoby. Lektor jedynie kieruje rozmową i poprawia błędy językowe studentów, posługując się przy tym, oczywiście, językiem obcym. Dialog jest początkowo bardzo krótki. Może on obejmować sytuacje językowe związane np. z turystyką: rozmowa w hotelu, na dworcu, na przystanku tramwajowym itp.

Przykład. Pytanie: Wohin fährt der Zug?
Odpowiedź: Nach Berlin.
Pytanie: Haben Sie, bitte, ein freies Zimmer?
Odpowiedź: Nein, alle Zimmer sind besetzt.
Pytanie: Wieviel kostet ein Fahrschein?
Odpowiedź: Fünfundzwanzig Pfennig.

Rozmowa towarzyska dotyczy dużego kręgu spraw i charakteryzuje się tym, że partnerzy usiłują dowiedzieć się czegoś nowego o sobie. Przekazują sobie wiadomości o pracy, o zainteresowaniach i poglądach, tj. o swoim życiu. Ten rodzaj rozmów, jako szczególnie trudny do stałego zapisu, spotykamy w podręcznikach bardzo rzadko; jedna rozmowa dotyczy tu bowiem nie tylko jednego tematu, ale wielu. Partnerzy rozmów przeskakują z jednego tematu na drugi, by po pewnym czasie wrócić do poprzednio przerwanego. Rozmowy takie są bardzo pożyteczne, ponieważ uwydatniają te funkcje mowy, które w zwykłym procesie nauczania nie są zanadto eksponowane, chociaż są bardzo ważne.

Przykład: Guten Tag, Frau Weber, guten Tag, Frau Müller.
Fr. W. Wohin eilen Sie denn?
Fr. M. Ich gehe ins Kaufhaus und will dort Einkäufe machen.

Fr. W. Oh, Sie haben aber ein schones Kleid.
Fr. M. Das habe ich in der Bahnhofstrasse gekauft. Die Auswahl in dem Warenhaus ist dort sehr gross.
Fr. W. Kommen Sie, bitte, mit und helfen Sie mir eine Bluse kaufen.
Fr. M. Ist Ihr Mann krank, ich habe ihn schon lange nicht gesehen?
Fr. W. Nein, er macht zur Zeit eine Dienstreise.
Fr. M. Wie gefällt Ihnen mein neuer Hund? Er ist sehr gehorsam und wachsam, nicht wahr?
Fr. W. Ja, ich finde ihn sehr schön.
Fr. M. Was sagen Sie dazu, meine Schwester heiratet in Kürze.
Fr. W. Das ist aber schön, sie ist doch bestimmt sehr glücklich.
Fr. M. Endlich sind wir im Warenhaus, oh, hier sind aber schöne Blusen.
Fr. W. Probieren Sie, bitte, diese Bluse an, sie ist sehr modern.
Fr. M. Ja, ich fühle mich darin sehr gut, ich nehme sie.

VI typ konwersacyjny

Ostatni typ dialogiczno-konwersacyjny obejmuje wymianę zdań o różnych poglądach. W poprzednim typie konwersacji poglądy uczestników nie ścierały się ze sobą, gdyż dyskutanci nie przywiązywali do nich zbyt dużej wagi. W tym natomiast przypadku partnerzy zajmują przeciwstawne pozycje. Bronią swoich poglądów z większym lub mniejszym temperamentem i logiką. W trakcie zajęć językowych dyskusję prowadzi się na wybrany temat, który naświetla się z różnych stron. Czynniki językowo-treściowe mają decydujące znaczenie, gdyż wyrażają postawę i nastawienie dyskutantów. Oni wyrażają różne poglądy. Zajmują oni przeciwstawne pozycje, chociaż ich zdaniem przedstawiają jedynie obiektywny stan rzeczy i zjawisk. Opisują dokładnie wydarzenia, bardzo często wyrażają poglądy i opinie rzekomo bazujące na zasadach naukowych. Niejednokrotnie udzielają porady, jak należałoby postępować w danej sytuacji, co należy zaniechać i na co zwrócić szczególną uwagę. W trakcie zajęć językowych dyskusję prowadzi się na wybrany temat naświetlając go z różnych stron. Niemniej czynniki językowo-treściowe mają decydujące znaczenie. Dla ich podkreślenia zapoznaje lektor studentów z czasownikami modalnymi - posiłkowymi trybu jak: wollen, müssen, dürfen, sollen, mögen, können. Właśnie one posiadają dużą wartość przekazywania i jednoznaczności, co ma duże znaczenie przy prowadzeniu dyskusji. Można zauważyć, że po okresie intensywnych ćwiczeń wdrażających wykształciła się pewna skłonność słuchaczy do stosowania wymienionych czasowników w zdaniach głównych i pobocznych. Sprzyja temu prosta budowa zdaniowa polegająca np. na równoległej popularności zarówno w języku polskim, jak i w języku niemieckim stosowania dwóch czasowników wollen - müssen (chcieć - musieć).

Przykład:

Karl: Guten Tag, Peter, wie geht es dir?

Peter: Danke, sehr gut.

Karl: Ich sehe dich sehr selten, bist du sehr beschäftigt?

Peter: Ich komme täglich sehr spät nach Hause.

Karl: Dann bist du doch sehr müde.

Peter: Ja, natürlich, deshalb muss ich im Strassenverkehr sehr achtsam sein.

Karl: So ist es, oft geschehen viel Unfälle und deshalb soll man immer achtgeben.

Peter: Gestern sah ich einen Autounfall and der Strassenkreuzung der Bahnhofstrasse.

Karl: Ich sah ihn auch, aber ich muss dir sagen, dass ich ihn genau beobachtete.

Peter: Wer verursachte ihn?

Karl: Natürlich, der Fahrer des Personenautos.

Peter: Nein, Karl, der Lastkraftwagenführer bremste nicht an der Strassenkreuzung.

Karl: Das musste er auch nicht tun, denn die Verkehrsampel leuchtete grün.

Peter: Das Personenauto durfte nicht in die Hauptstrasse einbiegen, es sollte auf grünes Licht warten.

Karl: Ja, das konnte der Wagenführer gewiss tun. Leider hatte die Verkehrsampel einen technischen Defekt.

Peter: Dennoch sollten beide Wagen die Geschwindigkeit verringern.

Karl: Ich will behaupten, dass man dort immer das Vorfahrtsrecht beachten muss und den Wagen nicht vorzeitig in Bewegung setzen darf.

Peter: Zum Pech war es Herr Dr. Schneider, der den Wagen führte. Er musste einen dringenden Krankenbesuch machen. Er wollte sich beeilen, denn viele Patienten warteten.

Karl: Dennoch sind wir uns doch darüber einig, dass man im Strassenverkehr besonders achtsam sein muss.

Wszystkie przedstawione powyżej rodzaje ćwiczeń konwersacyjnych stanowią etap przygotowawczy do wprowadzenia następnej, jakże ważnej, formy ćwiczeń, jaką jest kontakt z obcokrajowcem. Często przebywają w naszym kraju lektorzy języków obcych, zatrudnieni na podstawie międzynarodowych umów o wymianie kulturalnej w naszych uczelniach. Są to zazwyczaj świetne siły pedagogiczne o wieloletnim stażu nauczania w kraju ojczystym. Rozmowa z cudzoziemcem na zajęciach z języka obcego wywołuje pewien szok u studenta, ponieważ następuje bezpośrednie zektnięcie się z żywym i najbardziej autentycznym językiem. Rozmowa wywiera na studencie silne wrażenie, odbywa się ona "naprawdę" i dotyczy spraw istotnie interesujących obcokrajowca. Zmusza on swoich rozmówców do swobodnego wypowiadania się na

dowolnie przez siebie wybrany temat. Taki rodzaj konwersacji daje uczącym się znaczne korzyści, ponieważ przyczynia się nie tylko do wymiany poglądów, ale również i do rozwoju w obcowaniu z obcym językiem o bogatym i zróżnicowanym repertuarze. Posiada on zwykle wysoki poziom kulturalny oraz pedagogiczno-wychowawczy, o ile nie jest tylko suchym wyliczeniem faktów i realiów. Wyniki nauczania, w tym oczywiście nabycie przez studenta umiejętności konwersacyjnych, zależą tak od lektora, jak i od studenta. Obowiązkiem uczącego jest dokonanie odpowiedniego podziału ilościowego materiału nauczania oraz umiejętne stopniowanie trudności występujących w procesie nauczania. Lektor powinien tu wykorzystać wszystkie środki pomocnicze, np. aparaturę techniczną, jak magnetofon, film, rzutnik i inne, dla nadania poszczególnym sytuacjom językowym wysokiego stopnia autentyczności i naturalności. Obowiązkiem studenta jest rozwijanie umiejętności konwersacyjnych poprzez aktywny udział w zajęciach i sumienne odrabianie zadań i ćwiczeń domowych. Wzajemna współpraca daje znaczne korzyści. Zbliża ona studentów do wyznaczonego celu, którym w danym przypadku jest opanowanie konwersacji języka obcego, a lektorowi daje satysfakcję dobrze spełnionego obowiązku.

LITERATURA

1. Norbert Kosmala, Ćwiczenia dialogowe w języku niemieckim. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej, nr 284 "Języki Obce", zeszyt I, Gliwice 1970.
2. Marcin Kubelka, Konwersacja językowa, "Deutsch als Fremdsprache", Herder Institut, Leipzig, 1968, nr 4.
3. Juliusz Chromecka, Struktur und Dialogübungen, "Deutsch als Fremdsprache", Herder Institu, Leipzig, 1968, nr 5.
4. Franciszek Wojtowicz, Lingwistyczne podstawy nauczania języków obcych, Warszawa 1967, Książka i Wiedza.
5. Ryszard Jackiewicz, Refleksje na temat nowoczesności w nauczaniu języków obcych, Warszawa 1967, Książka i Wiedza.

ТИПЫ УРОКОВ УСТНОЙ ПРАКТИКИ ПО ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ
И ИХ ЗНАЧЕНИЕ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ ЯЗЫКУ

Р е з ю м е

Обучение иностранным языкам в XX веке имеет огромное значение ввиду значительного развития различных областей науки и техники. Личные связи специалистов разных технических наук становятся необходимыми. Для их осуществления следует развивать умение владеть иностранными языками путем хорошего обучения. Методика обучения иностранным языкам придаёт урокам

устной практики по иностранному языку большое значение, так как они создают основу для тщательного овладения языком. Различается 6 типов уроков устной практики по иностранному языку, начиная с вопроса, ответа, информации, кончая спором до дискуссии включительно. В статье представлены вкратце особенности каждого типа и приведён грамматический материал, который иллюстрируется многими примерами. В большом сокращении представлен процесс обучения немецкому языку. Уроки устной практики по иностранному языку - это основа для того, чтобы хорошо владеть иностранным языком и объясняться на нём.

KINDS OF CONVERSATION AND ITS SIGNIFICANCE IN THE PROCESS OF LANGUAGE TEACHING

S u m m a r y

Considering the progress of science and technology learning foreign languages is of vital importance in the twentieth century. Personal contact among specialists in various technical fields are necessary. In order to make this possible the abilities of foreign language speaking should be developed or they should be created trough language learning.

The methodology of teaching foreign languages ascribes great importance to conversation since it forms the basis of accurate command of a language. There are six conversational types beginning with the question, answer, information to argument-disscusion type inclusive. The characteristics of each type and grammatical material in form of numerous examples have been briefly presented in the article. In a broad outline the process of teaching German, which can be enriched by further examples, has been illustrated. Conversation is the basis for mastering the language and its proper use.

DE DIFFÉRENTES ESPÈCES DE LA CONVERSATION ET SON IMPORTANCE DANS LE PROCESSUS D'ENSEIGNEMENT DE LA LANGUE ÉTRANGÈRE

R é s u m é

L'enseignement des langues étrangères au XX-me siècle est indispensable à cause du développement de nombreuses branches de la science et de la technique. Des rapports personnels des spécialistes de différents domaines de techniques deviennent nécessaires. Pour les faciliter il faut bien posseder la conaissance des langues étrangères au bien les créer à l'aide de l'enseignement des langues. On trouve que dans l'enseignement des lan-

gues étrangères la conversation est très importante. On distingue six types de conversations. D'abord, question - réponse, puis information jusque' à la discussion. Cet article présente les traites caractèristiques de chaque type, on a aussi cité le matériel de grammaire à l'aide de plusieurs exemples. Dans ses grandes lignes on a présenté le processus de l'enseignement de la langue allemande qu'on peut encore enrichir en donnant d'autres exemples. La conversation c'est la base de bien posseder la langue parlée.

KONVERSATIONSARTEN UND IHRE BEDEUTUNG
IM FREMDSPRACHENUNTERRICHT

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Sprachunterricht besitzt im XX. Jahrhundert angesichts grosser technischer Entwicklung vieler Industriezweige eine sehr grosse Bedeutung. Persönliche Kontakte von Fachleuten verschiedener technischer Gebiete werden unumgänglich. Um diese zu ermöglichen, müssen die Sprachfertigkeiten von Fremdsprachen gepflegt oder mittels Sprachunterricht geschaffen werden. Die Sprachwissenschaft misst der Konversation eine grosse Bedeutung bei, denn sie bildet die Grundlage für eine exacte Sprachbeherrschung. Man unterscheidet 6 Konversationstypen von Anfrage, Anwort, Auskunft bis einschliesslich Streitgespräch-Diskussion. Die Eigenheiten jedes einzelnen Typs werden kurz dargestellt und man weist mittels vieler Beispiele auf grammatisches Lehrmaterial hin. In dem Artikel wird in grossen Umrissen der Lehrprozess der deutschen Sprache, den man mit weiteren Beispielen inhaltlich bereichern kann, dargestellt. Die Konversation bildet die Grundlage für eine Sprachbeherrschung und Verständigung.